

Elämä vaatii taidetta ja kulttuuria – ikääntyminen ja kulttuurihyvinvointipäivässä tietoa ja toimintaa

3.11.2026

SEAMKissa järjestettiin *Ikääntyminen ja kulttuurihyvinvointipäivä* tiistaina 20.10.2026. Tapahtuma oli jatkoa moniammatillisen vanhustyön asiantuntijaryhmän jo perinteeksi muodostuneelle syysseminaarille. Tänä vuonna tapahtuma suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä kolmen käynnissä olevan TKI-hankkeen kanssa; mukana olivat Yhteisvoimin – hyvinvointia kulttuurista-, Askelet aktiivisuuteen ja osallisuuteen – ikäihmisten toimintakyvyn edistäminen ryhmätoiminnoissa ja Tilaa kulttuureille – Room for Cultures -hankkeet. Yhteisvoimin -hankkeen konsortiosta tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen panosti SEAMKin lisäksi Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK).

Tapahtumaan osallistui noin 170 henkilöä, joista kolmannes etänä livestriimin kautta. Enemmistö osallistujista oli sote-alojen opiskelijoita, mutta mukana oli myös jo kentällä toimivia ammattilaisia sekä ikäihmisiä. Ylisukupolvinen kohtaaminen antoikin mukavan mausteensa tapahtumaan.

Teemana kulttuurihyvinvointi

Kulttuurihyvinvointi teemana on kiinnostava ja moniulotteinen. Se tarkoittaa yhtäältä yksilön omaa kokemusta siitä, miten taide ja kulttuuri tukevat terveyttä sekä elämänlaatua, ja toisaalta yhteisöjen pyrkimystä rakentaa arjesta kokonaisvaltaisesti hyvinvoivaa kulttuurin keinoin (Leppisaari, 2025, s. 15). Maailman terveysjärjestö

WHO:n laaja tutkimuskatsaus osoittaa, että taiteella ja kulttuurilla on monia myönteisiä vaikutuksia terveyteen ja mielen hyvinvointiin (Fancourt & Finn, 2019). Ihmisellä on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin sekä niiden hyvää tekeviin vaikutuksiin läpi elämänkulun (YK:n Ihmisoikeusjulistus, 1948). Kysymys ei enää kuulu, miksi taidetta ja kulttuuria tarvitaan, vaan miten ja kenelle sitä mahdollistetaan. Vastauksia näihin kysymyksiin etsittiin koulutuspäivässä, jossa pohdittiin erityisesti sitä, miten kulttuuri saadaan luontevaksi osaksi ikä- ja vanhuspalveluiden arkea ja kohtaamisia.

Kulttuuriset oikeudet tarkoittavat yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua kulttuuriin sekä vapautta ilmaista itseään (AILI, i.a.). Kulttuuristen oikeuksien toteutuminen on olennainen osa kestävää kehitystä (STM 2024). Ikäihmisillä tulee olla mahdollisuuksia kokea kulttuuria, osallistua kulttuuritoimintaan ja ilmaista itseään kaikissa elämänvaiheissa. Mahdollisuus toteuttaa omia kiinnostuksen kohteita ja tehdä omien arvojen mukaisia valintoja tukee mielekästä arkea, vahvistaa osallisuuden kokemusta ja lisää elämän merkityksellisyyttä.

Kulttuurihyvinvointi ei elä erillisenä saarekkeena, vaan se kiinnittyy yhä vahvemmin kuntien lakisääteiseen työhön, ennaltaehkäisyyn ja hyvinvointialueiden kanssa tehtävään hyte-yhteistyöhön (Leppisaari, 2025, s. 20). Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen on otettu osaksi elintapaohjausta liikunta- uni- ja ravitsemusohjauksen sekä ja päihteiden ja riippuvuuksien ehkäisyn rinnalle. Samalla se muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon arkea: taide ja kulttuuri kuuluvat tasavertaisena oikeutena myös hoivayksiköihin ja muihin toimintaympäristöihin niin henkilökunnan kulttuurisena työotteena, ympäristöjen arkkitehtuurina kuin asiakkaiden yksilöllisenä kohtaamisenakin (mt).

Osallistujat niin läsnä kuin etänä sukelsivat ikääntymisen ja kulttuurihyvinvoinnin tulevaisuuteen Satu Kokkoniemen johdattelemina (kuva: Aino Asunmaa).

Monipuolinen sisältö piti mielenkiintoa yllä

Hyvinvointikulttuuripäivä sisälsi asiantuntija puheenvuoroja, paneelikeskustelun sekä toiminnallisia työpajoja. Päivän aluksi SEAMKin osaamisen kehittämisen päällikkö Mervi Lehtola toivotti osallistujat tervetulleeksi kertomalla lämminhenkisesti hoivakodin kulttuurihyvinvointiteoista ja niiden merkityksestä ikäihmisille. Mervi toimii myös Anja Mäntylän rahaston asiamiehenä ja jakoi tapahtumassa yhdessä rahaston hoitokunnan jäsenen Johanna Säilä-Jokisen kanssa kautta aikojen ensimmäisen Vuoden eteläpohjalainen sosiaaliteko -palkinnon. Tunnustuspalkinto myönnettiin Kauhajoella toimivalle Luetaan yhdessä -verkostolle, jonka toimintaa sisältyy maahanmuuttajille suunnattu maksuton,5 matalan kynnyksen kieli- ja kulttuurikoulutus.

Taideasiantuntija Satu Kokkoniemi Taide- ja Kulttuurivirastosta puhui otsikolla *“Kulttuurihyvinvoinnin merkitys ikääntyvässä yhteiskunnassa – nyt ja tulevaisuudessa”*. Hän tarkasteli erityisesti sitä, mitä tulee huomioida tulevaisuuden palveluissa, kun puhutaan ikääntymisestä ja hyvinvoinnista. Lähtökohtana oli yksi Sitran (2025) esittelemistä megatrendeistä, jonka mukaan olemme siirtymässä ikääntyvästä yhteiskunnasta pitkäikäisten yhteiskuntaan. Satu kertoi innostavasta tutkimuksellisesta lähestymistavasta, jossa ikäihmiset ympäri Suomen kokoontuivat kuvittelemaan ikääntymisen ja hyvinvoinnin tulevaisuutta ja luomaan uutta tietoa ja kehollista ymmärrystä tulevaisuudesta. Tämän *“Jaettu tulevaisuus”* -tulevaisuustyön tulokset julkistetaan loppuvuoden 2026 aikana ja silloin saamme kuulla ja lukea enemmän niistä inspiroivista tuloksista, joista Satu meille antoi maistiaisia omassa esityksessään.

Satu Kokkoniemi jakoi kulttuurihyvinvoinnin osaamistaan myös paneelikeskustelussa, johon osallistuivat lisäksi Etelä-Pohjanmaan muistiyhdistyksen muistineuvoja Päivi Jussila, SEAMKin lehtori Hanna Mähönen ja fasilitaattorina yamk-yliopettaja Katri Turunen. Keskustelussa avattiin keskeisiä kulttuurihyvinvoinnin käsitteitä ja puhuttiin siitä, mitä kulttuurihyvinvointi arjen ikä- ja vanhuspalveluympäristöissä tarkoittaa, kun sen ympäriltä riisutaan juhlapuheet. Päivi puhui ikäihmisten parissa työskentelevistä henkilöistä rinnalla kulkijoina. Ajatus rinnalla kulkemisesta tuo hienosti esiin sen, ettei kohtaaminen rakennu ensisijaisesti työntekijän ammattiroolin, vaan ihmisyyden ja läsnäolon varaan. Rinnalla kulkija on turvallinen ihminen, joka on aidosti läsnä, kuuntelee ja tarjoaa tarvittavaa hoivaa ja tukea. Pienetkin kulttuurihyvinvointihetket kuten musiikki voivat tuottaa vaikeassakin muistisairauden vaiheessa lämpimiä tunnekokemuksia, jotka ovat tärkeitä elämänlaadun kannalta.

Taitelija-asiantuntija Venla Korja luennoi aiheesta *“Kulttuuri osana kokonaisvaltaista hyvinvointia: keinoja puheeksi ottamiseen ja ohjaamiseen”.* Venla totesi, että soteammattilaisten työn tueksi tarvitaan kulttuurihyvinvoinnin ymmärrystä, toimintamalleja ja työkaluja puheeksiottoon ja palveluohjaukseen. Tähän tarpeeseen lähdettiin vastaamaan Suomen kestävän kasvun ohjelmassa osana monialaista HYTE-palvelukonseptia vuosina 2023–25 Helsingin kaupungin johdolla. Kulttuurihyvinvoinnin puheeksioton mallin yhteiskehittämiseen osallistuivat lisäksi Etelä-Pohjanmaan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan hyvinvointialueet sekä Taikusydän ja Taiteen edistämiskeskus. Kolmen kysymyksen malli kulttuurin, taiteen ja luovuuden merkitysten tunnistamiseen löytyy Innokylästä. Venla opasti

käytännönläheisesti siihen, kuinka mallin voi ottaa käyttöön asiakastyössä. Puheeksioton malli on myös osa kulttuurihyvinvoinnin tunnistavaa elintapaohjausta, jonka prosessi on kirjattu Etelä-Pohjanmaan elintapaohjauksen käsikirjaan.

Paneelikeskustelussa pohdittiin sitä, kuinka koettu hyvinvointi rakentuu arjessa, ja kuinka jokaisella on perusoikeus taiteeseen ja kulttuuriin läpi elämän (kuva: Aino Asunmaa).

Yhteisvoimin kulttuurin äärelle

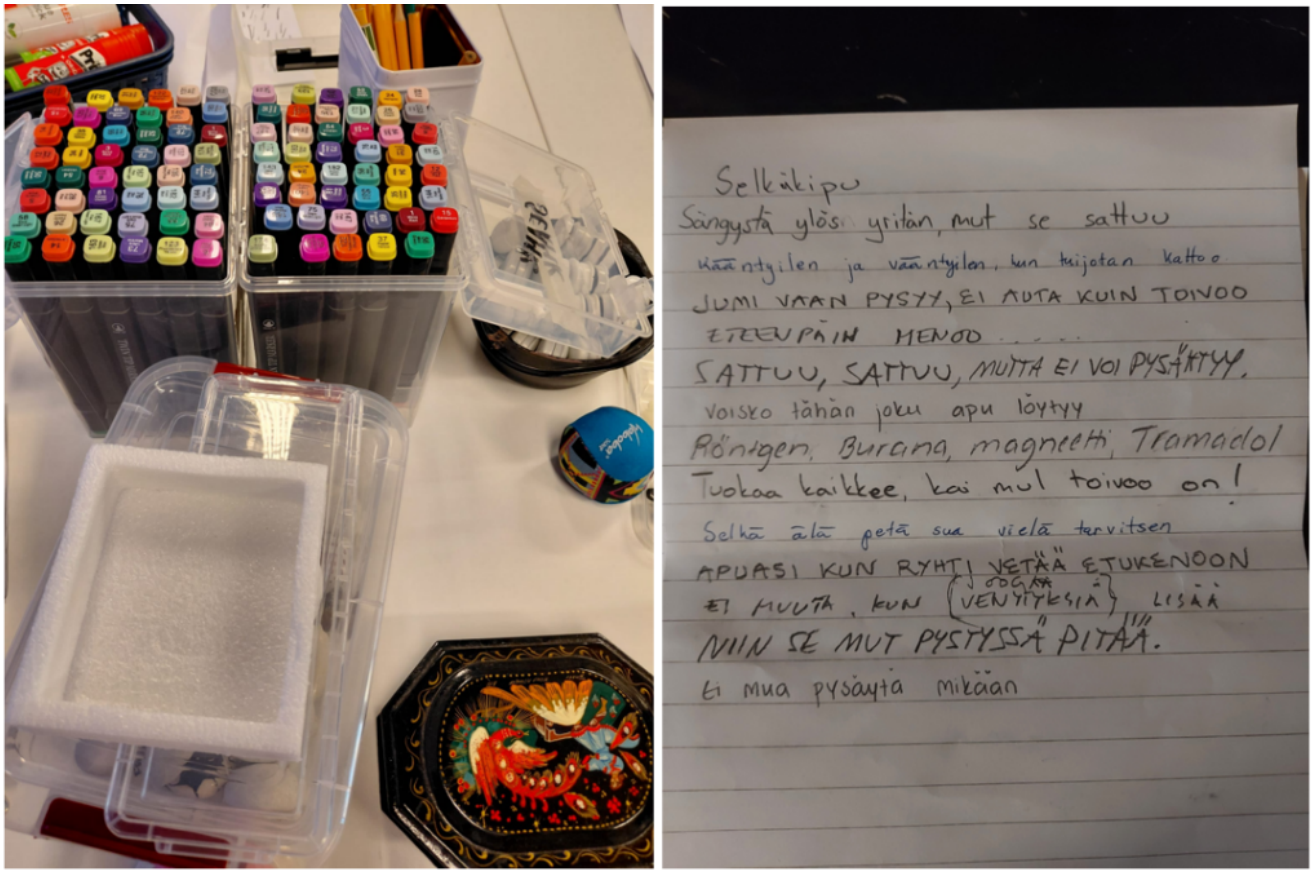
Virve Rinne ja Heli Ridanpää esittelivät Yhteisvoimin – kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille -hankkeen kuulumisia. Hankkeessa kehitetään erityisesti etsivää kulttuurista vanhustyötä. Etsivän kulttuurisen vanhustyön tavoitteena on varmistaa kulttuuristen oikeuksien toteutuminen myös silloin, kun ikääntynyt kohtaa esteitä tavanomaisiin kulttuuripalveluihin osallistumisessa (Selin & Siponkoski, 2023, s. 5). Hankkeessa pyrimme tavoittamaan erityisesti kotona asuvia ikääntyneitä, jotka ovat jääneet yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle.

Hankkeessa opiskelijat toteuttavat voimavarakäyntejä. Voimavarakäynneillä on kuunneltu elämäntarinoita, keskusteltu merkityksellisistä asioista ja koettu kulttuuria yhdessä. Kohtaamiset ovat olleet silmiä avaava kokemus ja lisänneet opiskelijoiden ymmärrystä ikääntymisestä ja osoittaneet, että huolenpito rakentuu vastavuoroisuudesta: sekä ikääntyneet että opiskelijat jakavat kokemuksiaan ja oppivat toisiltaan. Puheenvuorossa korostettiin voimavarakäyntien merkitystä osallisuuden, sukupolvien välisen ymmärryksen ja

kulttuuriperinnön vahvistajana. Samalla muistutettiin, että etsivä kulttuurinen vanhustyö kuuluu meille kaikille. Jokainen voi omassa arjessaan huomata yksinäisen ikäihmisen, pysähtyä kohtaamaan hänet ja luomaan hänelle mahdollisuuksia osallisuuteen, taiteen ja kulttuurin kokemiseen.

Toiminnalliset tuokiot virkistivät mieltä ja kehoa

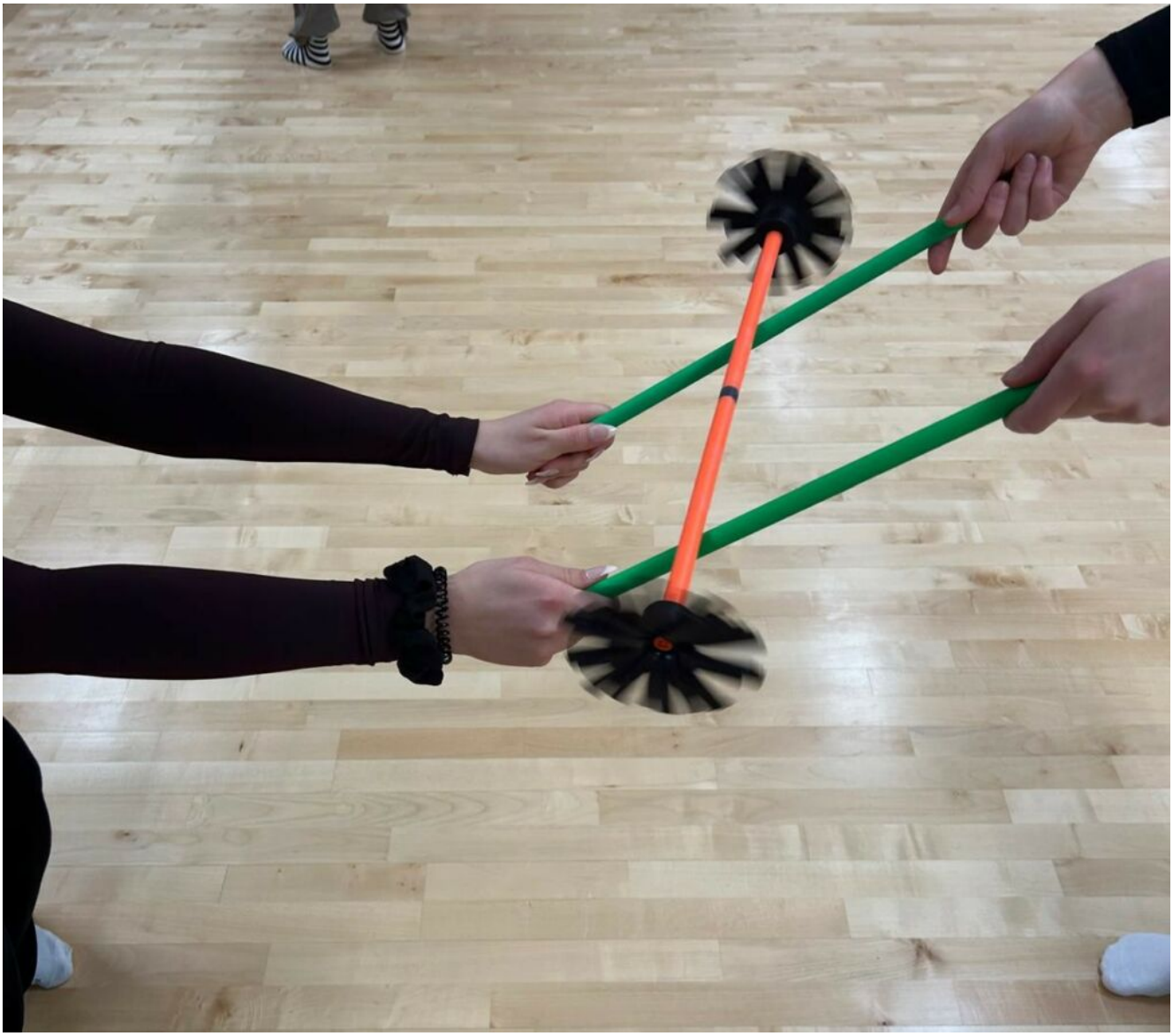
Tapahtumaan toivat virkistävää vaihtelua keskipäivään sijoittuneet toiminnalliset rinnakkaistuokiot, joista osallistujat saivat valita itselleen mieluisan eri vaihtoehdoista. Tarjolla oli elokuva *Kivinen tie* ja ohjaaja Marita Rainbirdin vetämä keskustelu, Heikää ry:n Ossi Haapasen räppityöpaja, Pia-Christine Sainion ohjaama kohtaamistaidetyöpaja, *Yleisön edessä: esiintymisvalmiuksien kehittäminen* -työpaja, jota vetivät Tapio Järvinen ja Jukka-Pekka Ahinko sekä parkouria ja sirkusta Marika Kääriäisen ja Jenni Timosen ohjaamana. Sirkustelu ja parkuuri -työpajassa lähestyttiin kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kaatumisen ehkäisyä luovan ja innostavan liikkeen näkökulmasta. Sirkustelussa kokeiltiin erilaisia harjoitteita kukkakepeillä ja lautasilla, ja parkuurissa etsittiin luovia tapoja liikkua mielikuvia hyödyntäen, esimerkiksi kulkemalla puunrunkojen ali. Työpajan toivottiin antavan liikkumisen iloa ja kannustavan osallistujia katsomaan ympäristöään uusin silmin erilaisten liikkumistapojen löytämiseksi. Etäosallistujille tarjottiin elokuvan lisäksi mahdollisuutta osallistua SAMKin toteuttamaan sessioon, jossa aiheena oli Onni-TV ja novellit. Tarjonta kattoi siis useita erilaisia taiteen ja kulttuurin aloja.

Toiminnallisissa tuokioissa pysähdyttiin esimerkiksi kohtaamistaiteen ja räpin kirjoittamisen äärelle (kuva: Virve Rinne).

Toiminnallisia työpajoja kehuttiin paljon päivää koskevissa palautteissa:

> Toiminnallinen aktiviteetti oli todella mieluisa, osallistuin sirkus & parkour -työpajaan.
>
> Viisi vuotta työstetty dokumenttielokuva oli sykähdyttävä, kokemuksen teki autenttiseksi ohjaajan läsnäolo!
>
> Esiintymistä koskeva työpaja oli mahtava.
>
> Pipsan kohtaamistaidetyöpaja oli tosi kiva.
>
> Räppityöpaja oli super!

Sirkustelu ja parkuuri -työpajassa hyödynnettiin hauskoja sirkustelussa käytettäviä kukkakeppejä (kuva: Marika Kääriäinen).

Kokonaisuudessaan tapahtuma tarjosi hyvän läpileikkauksen kulttuurin moninaisista merkityksistä ikäihmisen hyvinvoinnille. Tilaisuudessa korostui inhimillisyys ja lämminhenkisyys sekä raikas katsaus tulevaisuuteen. Toiminnallinen osuus mahdollisti mieleenpainuvat ja virkistävät kohtaamiset eri ammattilaisten, opiskelijoiden ja ikäihmisten välillä tarjoten samalla aivan uudenlaisia kulttuurisia elämyksiä. Lisäksi tilaisuus koettiin monen

osalta kannustimena ja kipinänä kulttuurihyvinvointia tukevien tekojen toteuttamiselle joko työyhteisössä, lähipiirissä tai henkilökohtaisella tasolla. Kulttuuri kuuluu kaikille ja vaikka se ei ole elintärkeää, se tekee elämästä parempaa. Siksi yhteiskunnan rakenteiden, arvojen ja asenteiden on taattava kulttuurin tasavertainen saavutettavuus kaikille asemasta tai iästä riippumatta.

Katri Turunen
Yamk-yliopettaja
SEAMK

Heli Ridanpää
Lehtori
SEAMK

Aino Asunmaa
Lehtori
SEAMK

Virve Rinne
Lehtori, Yhteisvoimin – Kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille-hankkeen projektipäällikkö, SEAMK

Hanna Mähönen
Lehtori
SEAMK

Marika Kääriäinen
Suunnittelija, Askelet aktiivisuuteen ja osallisuuteen -hankkeen projektipäällikkö
SEAMK

Elina Södergård
Lehtori
SEAMK

Kiitämme Anja Mäntylän rahastoa toiminnallisesta avustuksessa tapahtuman mahdollistamiseksi.

Lähteet

AILI (i.a.). *Ikääntyneiden kulttuurioikeudet*. https://ailiverkosto.fi/ikaumlaumlntyneiden-kulttuurioikeudet.html

Fancourt, D., & Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review.* World Health Organization. Regional Office for Europe. https://iris.who.int/handle/10665/329834

Leppisaari, K. (2025). Kulttuurihyvinvoinnin merkitysulottuvuuksia. Teoksessa K. Leppisaari (toim.), *Elämä vaatii taidetta. Kirja kulttuurihyvinvoinnista.* Taiteen edistämiskeskus

Selin, M., & Siponkoski, S. (2023). *Etsivä kulttuurinen vanhustyö Toimintamallin kuvaus ja vinkkejä*

soveltamiseen.
https://www.taike.fi/sites/default/files/2023-12/Rovaniemi_Etsiva-kulttuurinen-vanhustyo_A4_sivut_08122023-2%20%281%29.pdf

STM (2024). *Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024-2027*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:4.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/1e69b1c1-10ff-4191-8b9e-e4d7f242c1ac

Yhdistyneet kansakunnat YK. (1948). *YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus*.https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/